

BANY-A-009

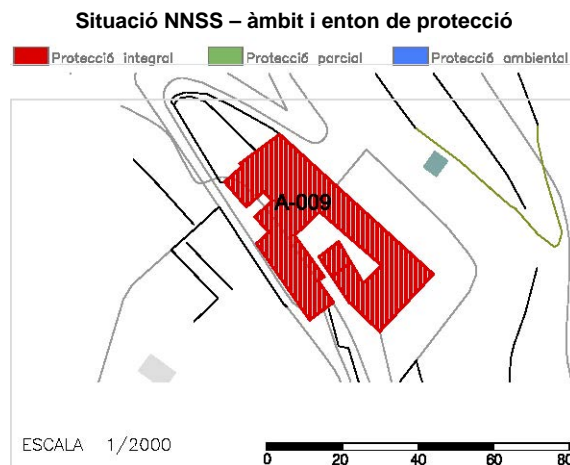
INFORMACIÓ IDENTIFICATIVA I DESCRIPTIVA

IDENTIFICACIÓ DE L'ELEMENT

Denominació	SonValentí
Codi	BANY-A-009
Tipologia	Casal de possessió
Ús actual	Habitatge
Autoria	-
Estil o corrent	Tradicional
Grau de protecció	BIC Codi: RI-510008360

IDENTIFICACIÓ ESPAIAL

Municipi	Banyalbufar
Situació	Sector nord del terme (pol.2 parcel.80) Plànol 2D
Coordenades UTM	X: 461226 Y: 4392841
Altitud	252 m.
Entorn	Rural i forestal

Referència cadastral 07007A002000800000ST

DESCRIPCIÓ DE L'ELEMENT

Descripció constructiva / estructures

Les cases de Son Valentí constitueixen un conjunt arquitectònic complex, fruit de les nombroses reformes i engrandiments que ha sofert a llarg de la història, sempre al voltant de l'eix de la vella torre de defensa. Tot i això, el resultat que avui dia podem contemplar es deu en gran mesura a la important rehabilitació duta a terme a finals del segle XIX, amb la compra de la família Gual.

L'edifici compta amb dues parts clarament diferenciades: la casa dels senyors (llevant) i la casa dels mos i les dependències agrícoles (ponent).

La casa dels senyors s'alça sobre la base d'un altíssim mur atalussat, limitat per una balustrada de ferro i pedra. Sobre l'espai que ocupa la miranda s'estén un jardí amb fassers, pasteres i brolladors. Aferrada a la façana, resta la pèrgola on un temps es col·locava una vela. Els jardins es tanquen per ponent amb una porta reixada sobre la qual es pot llegir la data "1926".

La façana principal desprèn un marcat aire senyoriol alhora que sobri. Es distribueix en tres plantes d'alçat. A la planta noble hi ha dues balconades que trenquen la linialitat del parament. La planta baixa del cos senyorial conté dues grans sales, una cuina (al cantó sud) i un vestíbul, des del qual s'accedeix a les cambres. N'hi ha un total de set, entre les quals destaquen les antigues habitacions dels senyors. A finals del segle XX encara hi restaven els llits amb cobricel, canteranos, pentinadors, miralls, cadires, armaris, gerres metàl·liques, saboneres, etc., tots dels primers anys de l'estada de la família Gual.

Des de la planta noble s'accedeix al pis superior mitjançant una escala de dos trams a escaire. Compta també amb set habitacions, de les quals tres es destinaven al servei. Des de l'escala, en direcció nord, es pot accedir per un llarg passadís fins al segon pis de la torre, passant prèviament per dues cambres on, segons els testimonis orals, dormien els missatges.

La torre compta amb quatre plantes d'alçat i coberta de teula a doble vessant.

Al voltant de l'espai de la clastra és on s'aprecien millor els detalls i les estructures d'arrel medieval, obretot en els paraments de la torre de defensa. El pati té una articulació en forma de caragol i compta amb dos accessos: un superior, a través d'una carrera amb graons empedrats; i un interior, mitjançant un estret passadís que comunica amb els jardins de la miranda. En el cantó de mestral, davant la casa dels amos, s'alça un coll de cisterna amb una pica annexa d'una peça. A la part baixa trobam la cisterna dels senyors, també d'una peça i amb pica.

La casa dels amos té dues plantes d'alçat, amb el portal forà de llinda. A l'esquerra hi ha els estables i altres dependències agrícoles.

La tafona ocupa el cos del nord-oest del conjunt. El trull es mostra complet i amb la particularitat de comptar amb una pala que neix al cantó de la perxa que serveix per decantar l'oliva esclafada. A la part central de la sala es troba un esportinador de pedra d'una sola peça, i darrere seu, la forn amb la caldera d'aram. Al costat esquerre s'ubica una gran biga d'om amb la cuixera. Al fons resta l'espigó, l'espigarda i el quintar amb els dos creuers. A l'altre costat resta la cuixera de la segona biga, avui en dia desinstal·lada. Hi trobam la premsa mecànica, accionada mitjançant un sistema d'eixos i engranatges que neixen del trull. Al cos central de la premsa es pot llegir la marca del fabricant: "La Maquinista. Juan Pieras. Palma de Mallorca".

Rere el trull s'ubiquen els graners, coberts de volta de canó, i la sala dels safareijos de l'oli. Com a trets curiosos, tant a la paret de ponent com a la sud, encara podem trobar els comptes de la producció d'oli i el nombre de trullades d'alguna temporada indatable, així com la signatura esgrafiada d'un dels amos més carismàtics del segle vint: l'amo en Roca.

Adossada la tafona hi ha la cotxeria. Al davant, separat pel camí principal, es localitza un galliner, utilitzat a principis de segle XX com a sala de jocs dels fills dels senyors. A la part meridional de les cases s'ubiquen les dependències agrícoles (sales d'eines, pallissa...).

Separat de l'edifici principal trobam la bugaderia i les banyeres dels senyors, de finals del segle XIX. Per les rodalies encara es poden contemplar les restes d'uns altres jardins on el darrer amo de Son Valentí, l'esporlerí Antoni Terrassa i Campomar, contava que senyora hi tenia sembrats cent cinquanta rosers.

Cronologia	Medieval s.XIV-XX
Criteris datació	Referències documentals. Estructures
Classificació general	Habitatge
Accessibilitat	Rodada

Funcionalitat	Hàbitat
Materials i tècniques de construcció	Pedra, ferro, totxos, morter, ciment, fusta. En verd
Categoria	b) Patrimoni rural

NOTES HISTÒRIQUES

La possessió pren el nom dels primers grans propietaris documentats sobre aquest territori. A Mallorca el llinatge Valentí es remunta a la Conquesta. Al 1230 Guillem Valentí Ses Torres figura entre els pobladors catalans que s'acabaven d'establir. Un descendent llunyà de Guillem Valentí Ses Torres fou Teseu Valentí i Dameto, reconegut humanista que, en una data que no es pot precisar, es féu amb una part important de territori situat a la vall de Bunyola Sa Mar (nom que es correspon amb l'actual vall de Son Bunyola i el port des Canonge). Des d'aquell moment els seus dominis passaren a dir-se Son Valentí.

Si per un costat sí es té constància que algunes possessions d'aquesta vall foren en origen una alqueria àrab, de Son Valentí no se n'ha pogut localitzar documentació que ho assegurari. Sembla que es tracta d'un edifici datat cap a finals del segle XIV o de ben entrat el XV.

El primer propietari de Son Valentí fou l'esmentat Teseu Valentí i Dameto (mort al 1511), qui destacà com a humanista gràcies a la seva obra *Sumari e repertori de les franqueses e privilegis del Regne de Mallorca*, conegut també amb la denominació de *La Valentina* (ALBERTÍ, ROSSELLÓ & VIBOT, 2002: 22).

Al 1517 es redacta el primer inventari de la possessió, on s'esmenten les estances del casal. Es diu que hi havia una sala, una cambra, el rebost, el celler, la cuina, la casa del molí, la pallissa, la tafona, la torre (amb una cambra) i l'habitació del majoral. La possessió fou heretada pel fill de Teseu, Jaume Valentí i Bartomeu, casat amb Francesca Juny. Posteriorment la tingué Teseu Valentí, senyor de Son Valentí i també de Son Bunyola, aquesta segona propietat incorporada al patrimoni familiar durant el segle XVI. Al 1578 ambdues foren valorades amb 12.000 lliures (ROSSELLÓ & ALBERTÍ, 1996: 161-165).

Teseu Valentí no visqué aliè a la vida banyalbufarina i contribuí a la construcció de la torre del Verger (avui dia coneguda amb el neotopònim la torre de ses Ànimes) i al pagament del retaule de Gaspar Homs que hi ha a l'església parroquial. En morir Teseu Valentí la possessió fou de diversos membres del clan familiar.

A partir de principis del segle XVII la possessió passà als Sanglada, atès el casament de Joana Valentí amb Pere Onofre Sanglada. D'aquesta etapa se n'han localitzat nombrosos contractes d'arrendament, tant de les imponents i retents vinyes que ocupaven els marges de ponent de les cases com de les rotes que s'obriren pels comellars d'aquesta complicada orografia. La documentació ens ha llegat alguns dels seus noms, bona part dels quals romanen vius entre els coneixedors més ancians del territori: na Pieres, el coll del Vent, les Tanquetes, el coll del Pi, el camp de l'Era, la coma Roja, el rafal Palet i la Coma, la rota del sen Font i la rota l'Esquenuda, els Planells, la rota d'en Timoner, la rota de Mateu Bosc, el Blanquer i les Rotasses.

A principis del segle XVII la possessió passà per raons matrimonials a una de les famílies més poderoses de Mallorca, els Berga. Gabriel de Berga i Gual es casà amb Beatriu Sanglada i Sanglada, hereva de Pere Sanglada i Valentí, amb la qual incorporaren al patrimoni familiar les possessions banyalbufarines Son Valentí, ses Mosqueres i Son Bunyola. L'any 1698 la possessió Son Valentí comptava amb cases, hort, vinya, olivar, bosc, camp i garriga, i es valorà en 10.625 lliures (ALBERTÍ, ROSSELLÓ & VIBOT, 2002: 48-51).

Al 1716 Son Valentí fou de la família Safortesa pel casament d'Elionor de Berga i Safortesa amb Tomàs de Quint-Burgues-Safortesa i Dameto. En un document de 1756 s'estimen tots els béns Son Valentí. Del celler (avui dia desaparegut), se n'inventarien: «Deu bótas congreñadas, de cent-y-trenta somadas (...). Més desset carratells, tres ab cercols de ferro y quatre ab cercols de fust. Un afollador y quatre portadoras (...), més dos grifons de bronso y un xespador (...), un cup de fust de tenor de qoranta somadas, ab son afollador (...), més vint-y-quatre esportins usats (...), més un ambut de ferro y un de estañy, estimat quatre sous (...). Més dos fustas, quartero y cortillo, ab cercols de ferro».

Al 1818 era de Josep Quint-Safortesa i fou valorada en 25.899 lliures. A més de les cases, la propietat comptava amb 1 quarterada de vinya, 67 d'olivar, 33 de bosc i 36 de muntanya improductiva. A l'Amillaramiento de 1863 s'esmenta que la possessió de Joan Burgues-Safortesa i Borràs era estimada amb un total de 730.433 reials i 33 cèntims. Consistia en olivar, bosc, pinar, garriga i casa rústica, amb una extensió de 460 quarterades i 6 destres. Uns anys més tard, l'arxiduc Lluís Salvador dedica unes poques paraules a descriure-la: «Però, la vista de Son Balaguer i de Son Valentí, més gran aquesta, al peu de la carretera de Banyalbufar, és certament bella. Ambdues propietats tenen torres quadrangulars que els hi confereixen aspecte de castell» (HABSBURG I LORENA, vol. 5, 2002:108).

Al 1891 Son Valentí fou venuda a Faust Gual de Torrella, juntament amb el rafal de ses Mosqueres. El nou senyor de Son Valentí reformà profundament les cases. Les obres començaren a mitjan 1894 i es prolongaren durant tot l'any següent. Gaspar Vallès en fou el mestre picapedrer.

DPocs anys després passà al seu fill Pere Gual i Gual, qui al 1937 la donà, juntament amb Son Balaguer, a Pere Gual i Moragues. Finalment, al 1994 els hereus de la família Gual vengueren Son Valentí a una societat limitada (ALBERTÍ, ROSSELLÓ & VIBOT, 2002: 87-90).

Les cases es troben incloses a la Carta Arqueològica de la Direcció General de Cultura.

BIBLIOGRAFIA

Albertí, Rosselló & Vibot 2002
 Albertí & Albertí 1998
 Rosselló & Albertí 1996
 Vibot 2006

ESTAT DE CONSERVACIÓ

Estat de conservació	II Quan manquen alguns dels elements estructurals del monument (tant per degradació com per modificació) però és possible la reconstrucció hipotètica
Causes del deteriorament	Obres privades Clandestins

BANY-A-009

	Erosió
	Altres
Defectes de conservació	Estructures
	Cobertes
	Instal·lacions
Perills eventuais	Canvi d'usos
	Alteració de la fesomia original.
Treballs realitzats	Neteja
	Restauracions

INFORMACIÓ NORMATIVA

PROTECCIÓ DE L'ELEMENT

Grau de protecció:	A
Propietat	Particulars
Classificació del sòl:	No Urbanitzable
Usos permesos:	Segons Pla d'Ordenació de Recursos Naturals de la Serra de Tramuntana. Capítol III: zones d'ús limitat. Forestal i habitatge rural unifamiliar annex. Segons secció 12- Sòl No urbanitzable art. 137 de les NNSS. Es permet habitatge rural i altres construccions segons art. 138 de la mateixa secció de les NNSS
Just. valor patrimonial / protecció	Valor Patrimonial i Valor Històric
Elements destacats a preservar:	Tot el conjunt. Volumetria original i envoltent. Estructura i acabats. Coberta. Façanes. Revestiments. Obertures. Casa dels Senyors, casa dels amos i dependències agrícoles. Serralleria i porta reixada. Torre de defensa. Clastra. Tafona. Trull i sistema de premsa mecànica. Graners. Safarejos, cotxeria, antiga bugaderia i banys. Restes dels jardins. Béns mobles. Elements característics de la seva tipologia constructiva.
Intervencions permeses	Conservació. Consolidació. Restauració. Rehabilitació. Reutilització.
Intervencions no permeses	Enderroc total, Enderroc parcial, Transformacions tipologia constructiva, actuacions que desvirtuin el caràcter patrimonial del bé.
Intervencions preferents	Conservació d'estructura, cobertes, revestiments, façana, tancaments. Restauració revestiments. Encintats estuc brancals i llindes. Restauració elements ornamentals no restaurats.
Afectació Llei de Costes	-
Altres/Observacions:	-

ZONA DE PROTECCIÓ DE L'ELEMENT

Àmbit d'influència:	Segons Determinacions Art. 41.3 Llei 12/1998 de Patrimoni Històric de les Illes Balears
Definició de les intervencions preferents s/ l'entorn de l'element:	Finques colindants

BANY-A-009

IMATGE

